

Intern rapport VIOE

Baasrode – Hof Van Peene

Rapportage

**Vera Ameels ,
Opgravingscoördinator Oost-Vlaanderen
VIOE**

**Jan Moens
Veldrechnicus Oost-Vlaanderen
VIOE**

2008 – Baasrode Hof Van Peene

08BAHP

2008/ 194 / 29202

Administratieve fiche van het project

Opdrachtgever	Dhr. Peeters
Uitvoerder (bedrijf, instelling, privépersoon)	VIOE
Naam vergunninghouder	Ameels Vera
Beheer en plaats van geregistreerde data en opgravingsdocumentatie	VIOE - Wallestraat 167 – 9700 Oudenaarde
Beheer en plaats van vondsten en monsters	VIOE - Wallestraat 167 – 9700 Oudenaarde
Projectcode	2008/194 / 29202
Site-naam	08BAHP – Baasrode Hof Van Peene
Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, plaats)	Oost-Vlaanderen – Dendermonde – Baasrode – Sint – Ursmarusstraat 69
Kadasterperceel (gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer(s))	Afdeling 5 – Sectie C – Perceel 33 b
Begin- en einddatum van uitvoering van het onderzoek	29/07/2008 – 10/10/2008
Relaties	Bouwkundig inventaris ID21694 CAI record 1280
Trefwoorden	Oost-Vlaanderen – Baasrode - Middeleeuwen – Late-Middeleeuwen – Post-Middeleeuwen - Bewoning

Inhoudsopgave

- 1. Omschrijving van de onderzoeksopdracht**
- 2. Locatie van het projectgebied**
- 3. Historische en archeologische voorkennis**
- 4. Archeologische waarnemingen**
- 5. Besluit en aanbevelingen**
- 6. Bibliografie**
- 7. Bijlagen**

1. Omschrijving van de onderzoeksopdracht

Tijdens bouwwerken op de terreinen van het voormalige Hof van Peene te Baasrode contacteerde de eigenaar de toenmalige stadsarcheoloog van Dendermonde in verband met een aantal archeologische vondsten. Deze maakte hiervan melding bij het Agentschap Ruimtelijke Ordening-Onroerend Erfgoed Vlaanderen op 29 juli 2008, waarop het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed een korte archeologische campagne ondernam van 1 augustus tot midden september 2008.

2. Locatie van het projectgebied

De site is gelegen op de rechteroever van de Schelde op een tot aan de rivierbedding reikende zandlemige kouterrug. De site zit samen met de Sint-Ursmaruskerk hydrografisch ingesloten tussen de Schelde en de Zwarte Beek die ten noorden van de dorpskern samen met de Grote Beek in de rivier uitmondt.

Fig.1 : Kadastraal plan

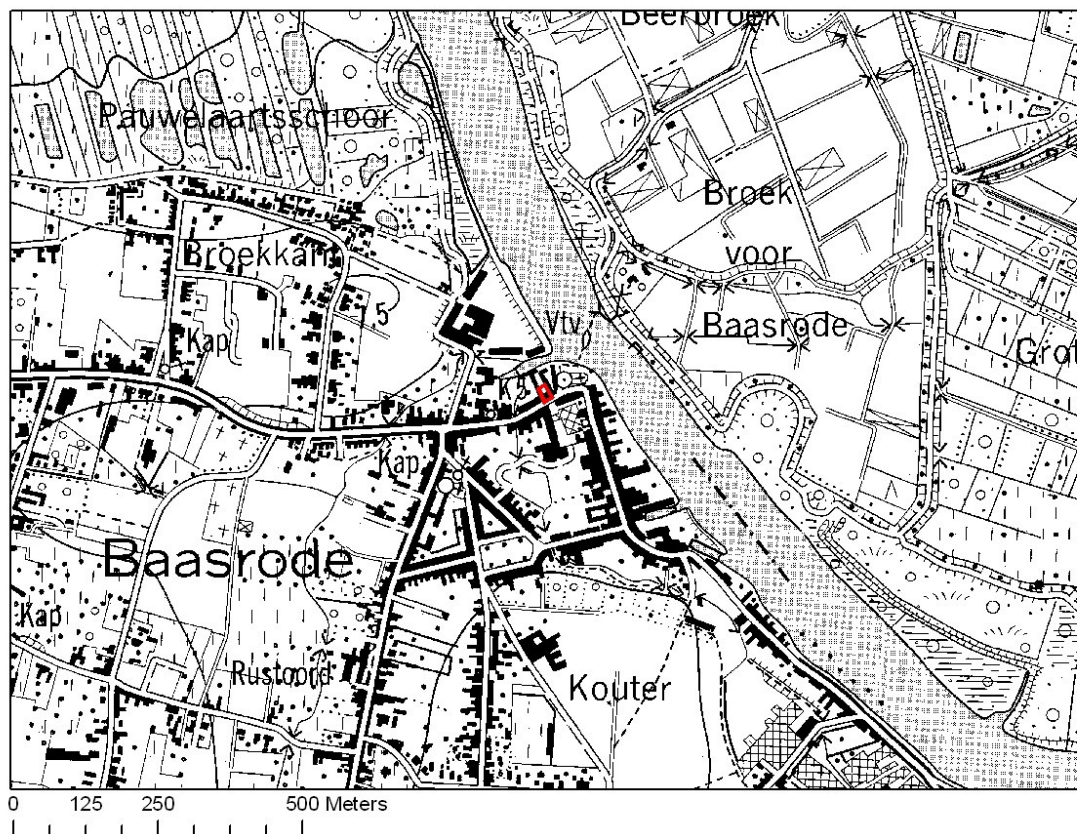

Fig.2 : Topografisch plan met aanduiding van de locatie

3. Historische en archeologische voorkennis

Verschillende iconografische bronnen laten stevast het Hof van Peene zien dat ten westen van de Sint-Ursmaruskerk is gelegen. Baasrode vindt zijn oorsprong in het Karolingische domein *Baceroth*, dat ook nog Sint-Amands, Briel, Mariekerke en Vlassenbroek omvatte en voor het eerst vermeld wordt in 821. Dit domein was in bezit van de abdij van Elnone of Saint-Amand-les-Eaux in Noord-Frankrijk. In de 11de eeuw komt Baasrode onder voogdij van de graaf van Vlaanderen die de heren van Dendermonde de ondervoogdij toekent. Op het eind van de 13de eeuw wordt Baasrode een bezit van de heren van Reyseghem. Door erfopvolging zou in de 15de eeuw de heerlijkheid Baasrode overgaan in handen van de familie van Halewyn en dit tot het eind van de 16de eeuw. De naam 'Hof van Peene' vindt zijn oorsprong bij deze van Halewyns, waarvan ridder Joos II van Halewyn, soevereinbaljuw van Vlaanderen, ook heer van Peene was.

4. Archeologische waarnemingen

Ondanks het feit dat het archeologisch onderzoek pas van start ging op een ogenblik dat er reeds belangrijke bodemingrepen op het terrein hadden plaatsgevonden, kon er toch een beeld verkregen worden van de oorspronkelijke terreinopbouw.

De oudste laag betreft een graslandniveau langs de oevers van de Schelde die bestond uit een bleekgrijs zandige laag met fijne verspreide houtskoolstipjes. In deze laag zitten sporadisch wat vroeg- en vol-middeleeuwse ceramiek waaronder een scherf uit het Eifelgebied.

In de late 13de eeuw of vroege 14de eeuw moeten deze graslanden in cultuur gebracht zijn en werden ze omgevormd tot landbouwgronden. Deze ongeveer 30 cm dikke donkerbruingrijze zandlemige akkerlaag, bevatte in hoofdzaak vrij sterk gefragmenteerde reducerend gebakken ceramiek en een weinig rood aardewerk. Aan de straatzijde werd op enkele plaatsen een ongeveer 1,60 m brede V-vormige greppel aangesneden. Deze parallel met de straat verlopende structuur moet waarschijnlijk als perceelsgreppel geïnterpreteerd worden. Naast wat ouder materiaal, waarbij vooral verschillende tegulafragmenten opmerkelijk zijn, bevatte deze vulling heel wat reducerend gebakken ceramiek, ondermeer een volledige grote kom (fig. 6) en ook wat Langerwehe steengoed. Op basis van dit materiaal kan de vulling van de greppel in de eerste helft van de 14de eeuw gedateerd worden. Deze greppel kende mogelijk een fase van heruitgraving, maar de beperkte onderzochte oppervlakte laat niet toe om dit met zekerheid te stellen. In de vulling van deze mogelijke heruitgraving werden twee aaneengesloten geklitte muntjes gevonden. Het betreft twee identieke dubbele tournois van Philips IV le Bel (1285-1314) (determinatie F. De Buyser (VIOE)).

De eerste duidelijke sporen van bewoning op de site moeten op het eind van de 13de - begin 14de eeuw gesitueerd worden. Het betreft de restanten van een haard, opgebouwd uit op zijn kant geplaatste bakstenen (formaat: 26x12x6 cm) met een haardvloer uit gele vierkante tegeltjes met loodglazuur (5,5 x 5,5 cm). Aansluitend op deze haard, werden ook de restanten van een leemvloer aangesneden. Aan de straatzijde werd op zo'n 2,50 meter onder het huidige maaiveld de fundering teruggevonden van een bakstenen kelder (baksteenformaat: 25x11,5-12x5,5 cm) die eveneens tot deze 14de eeuwse bewoningsfase behoort. (fig. 4) De funderingssleuf van de kelder sneed duidelijk de gedempte perceelsgreppel aan de straatzijde. Wellicht bestond deze woning uit een vakwerkbouw die in de 14de eeuw door brand vernield werd. De kelder, waarvan men het grootste deel van de bakstenen recupereerde, werd naderhand toegestort met de restanten van deze afgebrande woning. Dikke pakketten van brokken verbrande leem (fig. 5) , alternerend met grijze zandige lagen vormden de vulling van de kelderverdieping en zorgden zo dat het terrein geëgaliseerd werd. In deze vullingspakketten werd deels verbrand grijs reducerend gebakken aardewerk, Langerwehe steengoed en een weinig rood aardewerk waaronder een met slib versierd kannetje aangetroffen. Het materiaal is te dateren rond het midden van de 14de eeuw. Tevens werd hierin een zilveren munt gevonden van Lodewijk van Maele (1346-1384).

In de loop van de 15de eeuw wordt door de heren van Halewyn op deze plek het Hof van Peene opgericht. Uit de nog deels bewaarde funderingen en enkele stukken opgaand muurwerk, alsmede uit de archeologisch teruggevonden muurrestanten, blijkt dit hof meerdere fasen van verbouwing gekend te hebben. De oudste fase, waarvan de oostelijke en een deel van de zuidelijke en noordelijke buitenmuur werd aangesneden, bestaat uit in baksteen opgetrokken muren (breedte ongeveer 0,5 m - baksteenformaat: 22x10,5x4,5-5 cm) met aan de buitenzijde een zeer verzorgd zandsteenparament. Dit parament begint op

ongeveer 1 m boven de onderzijde van de bakstenen muurfundering en was tot ongeveer 60 cm boven het maaiveld bewaard. Aan de straatzijde situeert zich op de hoek van het gebouw een licht uitspringende ronde traptoren die vanaf de buitenzijde ook toegang geeft tot de volledig bewaarde oorspronkelijke kelders met tongewelven. Aan dezelfde oostzijde van het gebouw situeert zich ten noorden van de toren ook nog een deuropening en een keldergat. Aansluitend bij deze toegangsdeur werden de fundering van een trap aangesneden die tegen de oostmuur aangebouwd zit. De noordmuur van het Hof van Peene vertoonde op 40 cm te rekenen vanaf de onderzijde van het zandsteenparament, een 60 cm hoog en 5 cm breed schietgat dat schuin uitloopt naar de binnenzijde van het gebouw . Op een bepaald ogenblik werd de muur in de noordoosthoek doorbroken en realiseerde men een aanbouw (baksteenformaat 22x11x4,5 cm) waarbij aan de noordzijde het zandsteenparament zorgvuldig doorliep. Hier werd een tweede, 40 cm bij 10 cm schuin naar binnen uitlopende grote opening in het parament uitgespaard.

Een opmerkelijke vondst in één van de nivelleringsniveaus die verband houden met het laatmiddeleeuwse Hof van Peene, vormt het bronzen zegel van een zekere Heinderic van der Hert. Deze was schepen van de stad Dendermonde van 1461 tot 1462 en wordt vermeld als leenman van de heer van Dendermonde voor eigendommen te St.-Gillis-Dendermonde. Het wapen bestaat uit drie ringen die overtopt zijn met een barensteel met drie hangers (fig. 7 – 8).

Vooraf aan de oostzijde van het oorspronkelijke Hof van Peene konden nog een aantal postmiddeleeuwse verbouwingen vastgesteld worden. Aan de noordzijde van het Hof leek er quasi niets bewaard te zijn van de oorspronkelijke middeleeuwse niveaus, enkele kleine restanten van de cultuurlaag en een kleine kuil met materiaal uit de eerste helft van de 14de eeuw niet te na gesproken. Zowat het volledige terrein werd er doorsneden door grote kuilen gevuld met bouwpuin. Deze kuilen verwijzen naar de post-middeleeuwse verbouwingen van het Hof van Peene. Stratigrafisch en bodemkundig lijkt het erop dat deze zone naderhand omgevormd werd tot een siertuin zoals die ook op de kaart van Van Tiegem uit 1777 is weergegeven.

Verder historisch onderzoek zal meer klaarheid moeten brengen in de geschiedenis van deze heerlijkheid.

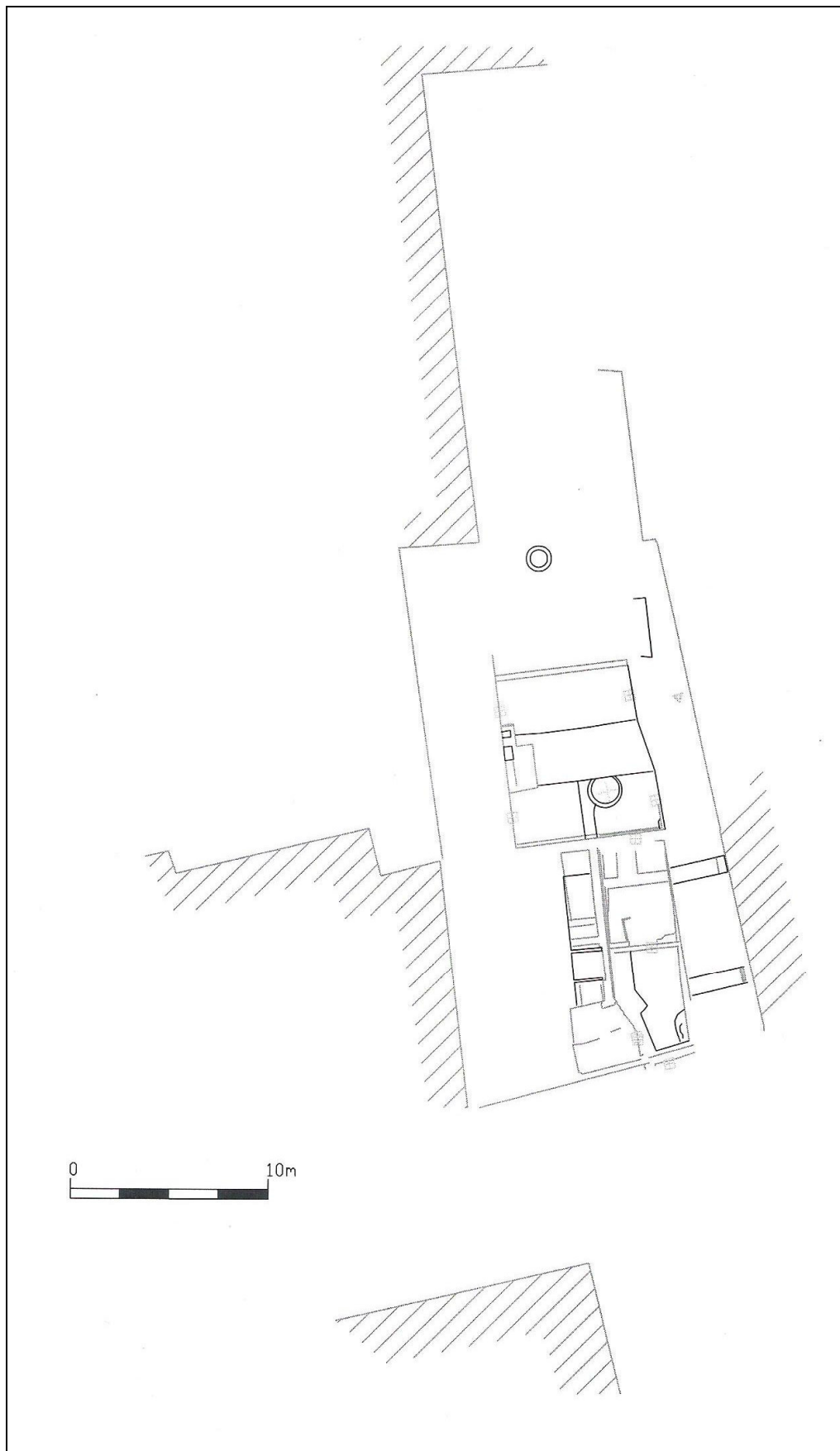

Fig. 3 : Overzichtsplan van de onderzochte sector. – J. Van Laecke (VIOE)

Fig. 4 : Baksteenfundering van de middeleeuwse kelder en keldervulling met pakketten verbrande leem.

Fig. 5 : Fragmenten verbrande hutteleem

Fig. 6 : Kom in reducerend gebakken aardewerk (eerste helft 14de eeuw) teruggevonden in de greppel aan de straatzijde

Fig. 7 : Zegelstempel van Heinderic van der Hert

Fig. 8 : Afdruk Zegelstempel van Heinderic van der Hert

5. Bibliografie

HOOGHE F., ROCHTUS L., VERHEYEN C., AMEELS V. EN MOENS J., 2009 : Hof van Peene, Een archeologische en historische kijk op de heerlijkheid van Baasrode, 192.